

SÖRMLANDSLÅTEN

1982

NR 2

SÖRMLANDSLÄTEN distribueras till medlemmarna i Södermanlands Spelmansförbund och Sömländska Ungdomsringen. Pren. pris 40:-/år
Insättes pg 12 24 74 - 0 adress Södermanlands Spelmansförbund.
Skriv pren. på talongen.
Förbundets adress: c/o Andersson Knoppäng, 640 25 Julita.

Innehåll

Den stora skuggan	sid.	2
Recept		2
Lennart Holmgren I.M.		3
Spelmansstämmor m.m.		4
Spelmannen Bertil Sjöberg		5
Adresslistor		11
Södermanlands äldsta fdl.?		15
Bordun, grovt och grant, stämspel etc.		16
Diverse		22
"Svengelska"		23

Omslagsbilden är utförd av Matts Mattsson och föreställer Bertil Sjöberg

Baksidan föreställer Oskar Sjöberg

Ansvarig utgivare:
Henry Sjöberg
Redaktionsadress:
c/o Berglund, Brahegatan 7 A
114 37 Stockholm

Upplaga: 2 200ex

DEN STORA SKUGGAN!

I dessa s.k. svåra tider kommer folkkulturen i kläm. Det första dråpslaget har redan kommit. Byråkraterna på Skolöverstyrelsen har bestämt att dansen skall svartlistas som studiecirkelämne. Dessa (byråkraterna) anser att de har fullt stöd hos studieförbunden i sitt agerande. Beslutet är dock taget och protokollfört på Skolöverstyrelsen. Orsaken till detta agerande är mycket grumlig. Ena gången säger man att det är för mycket motion, underförstått, om man blir svettig kan det inte vara bra folkbildning. Andra gången säger man att ämnet missbrukats, men vid direkta frågor på vilket sätt får man inget svar. Det hela beror naturligtvis på framförallt två saker dels att Skolöverstyrelsens representanter inte har den ringaste aning om vad dans egentligen är, dels att samma människor inte heller tycks veta vad folkbildning är.

Att allt detta i allra högsta grad angår dansarna bland våra läsare är väl ganska klart. Men angår det spelmännen? Jag tror det!

Det finns vissa tendenser som tyder på att ordet folk av de styrande anses som mindre "fint". Det i sin tur skulle betyda att nästa ämne som råkar ut för SÖ:s "bannbulla" skulle vara folkmusiken. Vad betyder då en aktion av detta slag från myndigheternas sida? Man kan se det på olika sätt. Dels är det rent principiellt fruktansvärt att man säger att ett speciellt ämne inte är värdigt att finnas med i kulturfamiljen. Dessutom är det av icke ringa betydelse att amatördansens i Sverige genom svartlistningen förlorat ca 14 miljoner per år.

Jag tror att det är av största vikt att vi tillsammans är uppmärksamma på byråkraternas behandling av oss samt att vi med all kraft går till storms mot företeelser av den typ jag relaterat här.

Vårt första krav borde då vara att kulturen skulle omhändertas av fackfolk och inte av SÖ:s byråkrater!

Henry Sjöberg

RECEPT

Recept på sörmländsk folkmusiksommar:

- 1 st låtläger
- 1 st spel- & byggvecka
- 2 st spel- & dansträffar
- 8 st spelmannsstämmor

Denna brygd intages i veckovisa portioner under fyra månaders tid och ger ökat välbefinnande, förbättrat folkmusikaliskt kunnande och många nya vänner.

Biverkningarna av kuren är små. Svettningar uppträder ibland, främst beroende på spel- & byggveckans inverkan. Små valkar på fingrarna och ringar under ögonen är andra nackdelar som kan upptäckas. Samtliga dessa symptom är dock övergående.

En varning är dock på sin plats! Nyttjande av folkmusik är vanebildande. Många som provat har blivit tvungna att fortsätta kuren under resten av livet. Många åldrade nyttjare som jag talat med har dock hänvisat till att deras höga ålder är ett resultat av deras spelande...

Nog om detta. Sommarens program är verkligen stort. Under maj var det kanske fler tillställningar än vad de flesta orkade med. Till kommande år blir det dock en bättre spridning.

Om Säfstaholmsstämman blir återkommande så kommer den även i fortsättningen att äga rum i maj. Widmarksstämman flyttar dock sannolikt till augusti månad. Då får vi tre sommarstämmor i västra Sörmland: Vingåker i maj, Julita i juni och Ö Vingåker i augusti!

Tack vare många initiativ finns det en god spridning över landskapet med stämmor och träffar. Tack alla spelmannslag och -grupper som arrangerar.

Funderar du på att ordna någon ny stämma eller träff till nästa sommar är det bra om du pratar med någon i styrelsen för att hitta ledig dag.

God fortsättning på spelmannssommaren
önskar

Bue

LENNART HOLMGREN
IN MEMORIAM

Foto Stig Schmidt

En spelman har gått ur tiden.

För Södertälje Spelmanslag som hade förmånen att ha Lennart Holmgren som medlem är det en stor förlust. Lennart var en stöttepelare i vårt spelmanslag.

Intresset för musik har följt Lennart genom livet. Han började ta fiol-
lektioner vid nio års ålder. Efter några år kom han med i skolmusikkåren
och fiolen ersattes av blåsinstrument. När Lennart slutade skolan blev
det också slut med musikkåren och att spela blåsinstrument. Han tog upp
fiolspelandet igen och började spela andra fiol i ABF:s ungdomsorkester.
Under senare delen av 30-talet träffade Lennart på sin arbetsplats,
Stockholms Spårvägar, en dragspelare, en gitarrist och en batterist och
bildade tillsammans med dessa ett danskapell. Lennart spelade förstås
fiol i kapellet men framträdde också som refrängsångare.

På 50-talet vaknade intresset för folkmusik och Lennart blev medlem i
Stockholms Spelmansgille och senare också i Södertälje Spelmanslag där
han under 15 år var en mycket intresserad och aktiv medlem och där han
också som styrelseledamot under 10 år lade ned ett stort arbete för för-
eningen. Även under sin sjukdomstid deltog Lennart med intresse och glädje
i Spelmanslagets verksamhet. När han vid det senaste årsmötet avsåde sig
sin ordinarie styrelsepost vet vi att han gjorde det med vemod. Han hade
velat fortsätta att verka inom föreningen men kände att krafterna inte
räckte. Endast vid några få tillfällen nämnde Lennart i förtroende sin
sjukdom och många av spelanskamraterna kände inte till att han var sjuk.
Budet om hans bortgång kom därför för många oförberett.

Saknaden efter spelmannen och vännen Lennart Holmgren är stor.

Bakom den sorg och saknad vi upplever finns vetskapen om att den tid vi
hade tillsammans var en tid fylld av gott samarbete, kamratskap och glädje
i det gemensamma intresset för den svenska folkmusiken.

Vi skall alltid minnas vad Lennart betytt för Södertälje Spelmanslag som
intresserad medlem och duktig spelman och vad han betytt för oss alla som
en god vän och vi skall alltid med tacksamhet minnas alla glädjestunder
vi haft tillsammans.

MIDSOMMARDAGEN 26 juni
Julita

HÖGMÄSSA I FOLKTON
L:a Malma kyrka

GUBBSTÖTSTÄVLING och
SPELMANSSTÄMMA,
Hembygdsgården, Malmköping 27 juni

JUBILEUMSSTÄMMA
Nyköping 14 - 15 augusti

SPARREHOLMSTRÄFFEN
HYLTINGE HEMBYGDSGÅRD
LOGDANS 4 SEPTEMBER

Du blir nog den som blir spelman efter mig.

En berättelse om spelmannen

BERTIL SJÖBERG

Skogvaktarbostället vid Rockelsta

Nils Bertil Sjöberg föddes den 22 december 1911 på Trångmossen, skogvaktarbostället vid Rockelsta i Helgesta. Fadern, Oskar Sjöberg från Tomta i Björnlunda hade 1902 fått anställning som skogvaktare hos von Rosen på Rockelsta. 1906 byggdes så skogvaktarbostället där Bertil fortfarande bor med sin hustru Karin.

Det var 10 barn i familjen så efter slutad skolgång fick Bertil arbete som galvanisör på bruket i Hälleforsnäs. 1948 dog fadern och Bertil blev ombedd att ta hand om jakten och skogvakteriet på Rockelsta. Det gjorde han från och med 1949 men den sysslan fick skötas på fritiden för han arbetade fortfarande i Hälleforsnäs. 1953 begärde han ett års tjänstledighet från bruket, flyttade tillbaks till skogvaktarbostället och började samtidigt som handelsresande. Det blev ingen återgång till bruket efter tjänstledighetsåret utan Bertil fortsatte som handelsresande. Under åren 1953-1974 reste han företrädesvis i Södermanland men även i Närke, Östergötland och Västmanland. "Jag tror jag har sålt det mesta i mina dar" säger Bertil när vi samtalar om den här tiden. 1974 öppnade Bertil och Karin auktionsfirma i Sparreholm och den driver de fortfarande.

När man ska berätta om spelmannen Bertil Sjöberg så måste man nog börja med Bertils far Oskar Sjöberg. Oskar Sjöberg föddes 1870 i Tomta, Björnlunda socken. Han började spela dragspel vid 11 års ålder, men köpte sig snart en fiol på vilken han snabbt lärde sig spela. Olof Andersson träffade honom 1936 och tecknade då upp 10 melodier efter honom. Han beskrev honom på följande sätt:

"Sjöberg har ett genialt och gammaldags spelsätt och han utför sina melodier mycket rent och taktfast samt i ett anmärkningsvärt raskt tempo. Sina flesta låtar har han efter Landin."

Utöver spelmannen Gustaf Landin hade Sjöberg även låtar efter spelmannen August Gustafsson Holtz, även han från Björnlunda. Sjöberg bodde även 10 år i Västerlångåkra innan han 1902 flyttade till Rockelsta. Oskar Sjöberg och hans hustru Carolina fick så småningom 10 barn (3 flickor och 7 pojkar) vilka samtliga lärde sig spela.

När Bertil var 7 år gammal lämnade fadern över en fiol till honom med orden: "Du blir nog den som blir spelman efter mig!"

Bertil var en flitig elev. Vid 11 års ålder började han lära sig noter och vid 13 års ålder fick han följa med fadern och spela till dans. Till att börja med när von Rosen anordnade midsommarfest eller juldans men snart även till andra platser. Fadern var en mycket anlitad spelman som blev tingad från ett stort område. Det hände att han flera gånger om året fick resa ända till Västerljung för en spelning. Bertil berättar att han även hade spelning när han gick och läste. "Det var egentligen inte tillåtet men vad skulle man göra - spela måste man ju."

När Bertil flyttade till Hälleforsnäs fanns redan flera av hans syskon där. Där blev han ganska omgäende medlem av bruksorkestern, där han spelade klarinetten. I stråkorkestern som även fanns på bruket spelade han fiol. I början på 1930-talet bildades så Sjöbergs orkester. Där spelade Bertil saxofon, klarinetten och fiol. Orkestern var populär och hade många spelningar. Orkestern upplöstes på 1940-talet då några av bröderna flyttade från Hälleforsnäs.

Folkmusiken hade Bertil fått av sin far. Men alla andra musikaliska uppdrag gjorde att den fick stå tillbaka. Det hände dock att Bertil gärna när han övade spelade gamla låtar, efter far eller andra som han hört.

På 1920-talet var Bertil i Malmköping och hörde Jon Erik Öst och hans kusin Viktor. Det gjorde att Bertil fick en kärlek till hälsingepolskor som hållit i sig sedan dess. Under åren 1953-1963 blev det inte mycket spel. Men så hade Uno Karlsson i Sparreholm fått höra att Bertil spelade fiol och frågade om han ville vara med i ett spelmanslag som de tänkte starta. Från början var det sju spelmän, men så småningom krympte det till fyra - de fyra som gjort Malma-bygdens Spelmanslag uppskattat över hela landet, Bror Andersson, Bertil Sjöberg, Sören Olsson och Ingvar Andersson.

Men det som gjort kanske Bertil mest känd inom folkmusiken är hans förmåga till att spela andrastämmor. Eller för att välja Gustaf Wetters ord vid en spelmansstämma i Julita:

"Styvare bakblåsare än Sjöberg finns inte i hela Södemanland - ja, jag tror till och med att han är bäst i landet."

Det här var berättelsen om spelmannen Bertil Sjöberg.

Vad vore bättre än att sluta denna berättelse med Bertils eget svar på frågan: Varför just musik?

"Jag har alltid varit förtjust i musik - ända från barndomen. Sedan har jag alltid försökt att bli bättre så man måste alltid liksom pröva om man inte kan bli det. Och sedan är det så fantastiskt roligt att träffa människor!"

Henry Sjöberg

Ungdomsporträtt av Bertil

Sjöbergs orkester

Vals, efter Landin

Musical score for a waltz in G major, 3/4 time. The score consists of 12 staves of music. The key signature has two sharps (F# and C#). The time signature is 3/4. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some triplet markings. There are repeat signs with first and second endings in the 9th and 12th staves.

Det var i grevens tid, sa prästen till brudparet.

Brudmarsch

Marschen spelades av Landin

Polska 440 i O.A.

Melodin skall ha använts till texten: Anders Perssons
stuga står i ljusan låga etc.

Polska 441, etter Landin

Text Text: "Här dansar jag med stora Kersti."

SÖRMLÄNDSKA UNGDOMSRINGEN

Postadress:

Sörmländska Ungdomsringen Box 285 631 04 Eskilstuna

Besöksadress:

Distriktsexpedition V:a Storgatan 7 E Eskilstuna 016/116940
Postgiro: 38 73 16 - 3 Bankgiro: 183 - 6295

H.ordf.	Ivar Schnell	Tessins väg 21	611 36 Nyköping	0155/13707
H.ordf.	Fritz Andersson	Esbjergsgat. 6	632 32 Eskilstuna	016/422962
H.medl.	Henry Sjöberg	Skänegat. 86	116 37 Stockholm	08/7148421

STYRELSE

Ordf.	Göran Jönsson	Glimmergången 3	632 34 Eskilstuna	016/424125
V.ordf.	Bengt Haraldsson	Myresjögat. 3	643 00 Vingåker	0151/11077
Sekr.	Gunilla Pettersson	Rossviksvägen 11	633 70 Eskilstuna	016/21519
Kassör	Björn Gustafsson	Galleängat. 37 D	633 51 Eskilstuna	016/115558
Studieled.	Göran Berglund	Björkhultsvägen 20 C	632 29 Eskilstuna	016/421821
Styr.medl.	Inge Holgersson	Kvartsvägen 8	150 13 Trosa	0156/12880
Styr.medl.	Sol-Britt Sundvall	Ö. Bergsgat. 24 G	611 34 Nyköping	0155/11274
Sektionsled.	Birgitta Björkman	Rustmästarvägen 5	632 33 Eskilstuna	016/420715
Sektionsled.	Rita Ekgren	Krusbärsvägen 1 C	641 47 Katrineholm	0150/53823
Sektionsled.	Maud Karlsson	Skjutsaregat. 22 E	611 33 Nyköping	0155/86713
Suppleant	Gunnar Mårdberg	Pilvägen 3	642 00 Flen	0157/11517
Suppleant	Karola Holmkvist	Pl 1160	640 24 Sköldinge	0157/50110

SEKTIONER

Dans-lek o. musik	Birgitta Björkman Leif Gustavsson Sonia Waern Ann Åberg Birgitta Olsson Arne Blomberg	Rustmästarvägen 5 Höststigen 7 Hammartorpsgat. 9 Solistvägen 83 Landsvägsgat. 19 Insektsvägen 10	632 33 Eskilstuna 144 00 Rönninge 642 00 Flen 752 50 Uppsala 640 32 Malmköping 611 63 Nyköping	016/420715 0753/54814 0157/11133 018/404086 0157/20636 0155/86282
Barn och ungdom	Rita Ekgren Kerstin Frykmo Lennart Andersson Inge Holgersson	Krusbärsvägen 1 C Trädgårdsgat. 36 A Hästskovägen 16 D Kvartsvägen 8	641 47 Katrineholm 152 00 Strängnäs 152 00 Strängnäs 150 13 Trosa	0150/53823 0152/17546 0152/10682 0156/12880
Dräkt	Maud Karlsson Anne Eriksson Maj-Britt Nilsson Lena Borg-Andersson	Skjutsaregat. 22 E Trosalundsgat. 9 E Box 3090 Hästskovägen 16 D	611 33 Nyköping 150 13 Trosa 630 03 Eskilstuna 152 00 Strängnäs	0155/86713 0156/13639 016/148461 0152/10682
Revisorer	Kjell Kolterud Hans Lindqvist	Backavägen 2 E Sågaregat. 6 A	641 37 Katrineholm 611 32 Nyköping	0150/15741 0155/11418
Revisors- suppleanter	Birgitta Nierzwicki Hans Carlsson	Elmavägen 22 Durkgat. 5	152 00 Strängnäs 150 13 Trosa	0152/20093 0156/13664
Valberedning sammankall.	Henry Pettersson Lars Eriksson	Rossviksvägen 11 Trosalundsgat. 9 E	633 70 Eskilstuna 150 13 Trosa	016/21519 0156/13639
Suppleant Suppleant	Dan Stenmark Kjell Linder	Villavägen 17 Snorres väg 16	150 32 Stallarholmen 148 00 Ösmo	0152/40516 0752/38608
Slöjdekonsult	Stig Axelsson	Snäckvägen 4	613 00 Oxelösund	0155/33281

SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND

Adress: Box 289 151 24 Södertälje
 Postgiro: Medlemsavgifter 12 24 74 - 0
 Övrigt 28 91 06 - 7

STYRELSEN

Ordförande	Arne Blomberg	Insektsvägen 10	611 63 Nyköping	0155/86282
Sekreterare	Christina Frohm	Björnstigen 127	171 72 Solna	08/856902
Kassör	Eivor Andersson	Knoppäng	640 25 Julita	016/82047
V.ordförande	Henry Sjöberg	Skånegatan 86	116 37 Stockholm	08/7148421
Ledamöter	Stig Norman	Högbergsgatan 34	151 33 Södertälje	0755/61510
	Bernt Olsson	Landsväggsgatan 19	640 32 Malmköping	0157/20636
	Erik Walberg	Creutzgatan 1	112 44 Stockholm	08/525683
Adj.ledamot	Matts Mattsson	Mariebergsvägen 6	640 31 Mellösa	0157/60597
Suppleanter	Iréne Sjöberg	Skånegatan 86	116 37 Stockholm	08/7148421
	Britt Svanström	Jungfrugatan 1A	641 31 Katrineholm	0150/19325
Revisorer	Ellert Skog	Ringvägen 8	611 35 Nyköping	0155/14220
	Gustaf Nordin	Lindhäll Runtuna	611 90 Nyköping	0155/41223
Suppleant	Bo Björkman	Rustmästarvägen 5	632 33 Eskilstuna	016/420715

Arbetsgruppen för arkiv och inspelningsfrågor

Samman kall. Stig Norman Högbergsgatan 34 151 33 Södertälje 0755/61510

REDAKTIONSKOMMITÉNFrån Spelmansförbundet

Samman kall. Henry Sjöberg Skånegatan 86 116 37 Stockholm 08/7148421
 Ingvar Andersson Gambrinusgatan 5 112 31 Stockholm 08/523619
 Bernt Olsson Landsväggsgatan 19 640 32 Malmköping 0157/20636
 Iréne Sjöberg Skånegatan 86 116 37 Stockholm 08/7148421

Från Sömländska Ungdomsringen

Bengt Haraldsson Myresjöгатan 3 643 00 Vingåker 0151/11077
 Gunnar Mårdberg Pilvägen 3 642 00 Flen 0157/11517
 Sol-Britt Sundvall Ö.Bergsgatan 24 G 611 34 Nyköping 0155/11274

VALBEREDNINGEN

Samman kall. Ingvar Andersson Gambrinusgatan 5 112 31 Stockholm 08/523619
 Henry Alvin Svartbäcksv. 10 G 641 37 Katrineholm 0150/14766
 Rolf Siewertz Norrgärdesv. 29 144 00 Rönninge 0753/55420

J sista minuten! Flera grupper!

TROLLSPEL

Monica Lönn Klangstugan, Vadstorp 643 00 Vingåker

HÖGSJÖ SPELMANSLAG

Ivan Andersson Hästhagsvägen 12 640 10 Högsjö 0151/45066

KATRINEHOLMS NYCKELHARPOGRUPP

Henry Alvin Svartbäcksvägen 10 G 641 37 Katrineholm 0150/14766

SÖRMLÄNDSKA SPELMANSLAG- och GRUPPER 1982

BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE				
Arne Mattsson	Grödingevägen 12 A	147 00 Tumba	0753/37116	
BOTKYRKA SPELMANSLAG				
Georg Malmkvist	Sågstugevägen 17	146 00 Tullinge		
BYGDEGILLET				
Viveka Perers	Sparrisgången 40	611 45 Nyköping	0155/10530	
ESKILSTUNA NYCKELHARPOGRUPP				
Rolf Gille	Buxbomsvägen 11	633 47 Eskilstuna	016/124600	
FLENS SPELMANSLAG				
Erland Eriksson	Bergsgatan 20	642 00 Flen	0157/11403	
GILLBERGA SPELMANSLAG				
Bror Nyzell	Nyhemsvägen 5	633 69 Eskilstuna	016/25340	
JÄRNA LÅTG RUPP				
Lennart Darsell	Myrstugan Pl 1199	153 00 Järna	0755/70096	
KATRINEHOLMS SPELMANSLAG				
Britt Svanström	Jungfrugatan 1 A	641 31 Katrineholm	0150/19325	
KLÅ och KNARVA				
Lena Höög	Nybrogatan 51 V	114 40 Stockholm	08/611676	
LÄGGESTA STATIONSORKESTER				
Stig Norman	Högbergsgatan 34	151 33 Södertälje	0755/61510	
LÄSTRINGE LÅTAR				
Anders Byström	Branta Backen 2	147 00 Tumba	0753/33798	
MALMABYGDENS SPELMANSLAG				
Bror Andersson	Hemgatan 6	640 32 Malmköping	0157/20489	
MALMABYGDENS B-LAG				
Ing-Marie Sundin	N. Jämvägsgatan 12 A	642 00 Flen		
NYKÖPINGS PENSIONÄRSFÖRENINGENS SPELMANSLAG				
Gunnar Eriksson	Ringvägen 37 B	611 35 Nyköping	0155/11285	
NYKÖPINGS SHUS SPELMANSGILLE				
Ellert Skog	Ringvägen 8	611 35 Nyköping	0155/14220	
OXBACKENS GAMMELDANSORKESTER				
Rolf Siewertz	Norrgårdsvägen 29	144 00 Rönninge	0753/55420	
OXELÖ GILLES SPELMÄN				
Arne Jansson	Pulpetvägen 5	613 01 Oxelösund	0155/30392	
REKARNE FOLKDANSGILLES SPELMANSLAG				
Birgitta Björkman	Rustmästarvägen 5	632 33 Eskilstuna	016/420715	
SLOTTSNYCKLARNÄ				
Birger Eriksson	Höjdvägen 2	610 60 Tystberga	0155/60234	
SPELMANSLAGET NYCKELKNIPPAN				
Lars Erik Kjellström	Ökna	150 11 Björnlunda		
STRÅKDRAGET				
Britt Svanström	Jungfrugatan 1 A	641 31 Katrineholm	0150/19325	
STRÄNGNÄS GILLES SPELMANSLAG				
Håkan Frykmo	Lärkträdsvägen 37	152 00 Strängnäs	0152/11271	
SÖDERTÄLJE PENSIONÄRSFÖRENINGENS MUSIKGRUPP				
Folke Andersson	Östergatan 30 B	151 43 Södertälje	0755/38217	
SÖDERTÄLJE SPELMANSLAG				
Bo Roos	Bodavägen 13	144 00 Rönninge	0753/51855	

FÖRENINGAR ANSLUTNA TILL SÖRMLÄNDSKA UNGDOMSRINGEN 1982.

0401	FOLKDANSLAGET PÅ NYKÖPINGSHUS		Pg 20 56 71 - 1
Ordf.	Anders Lind	Ö. Bergsgatan 37	611 34 Nyköping 0155/11470
0402	REKARNE FOLKDANS GILLE		Pg 3 42 02 - 2
		Box 76	631 04 Eskilstuna 016/122772
Ordf.	Örjan Kindahl	Spireavägen 9	633 47 Eskilstuna 016/112286
0403	NYNÄSHAMNS FOLKDANSGILLE		Pg 3 72 89 - 6
		Box 51	149 01 Nynäshamn 0752/16634
Ordf.	Kjell Linder	Snorres väg 16	148 00 Ösmo 0752/38608
0404	JÄRNA-TURINGE FOLKDANSGILLE		Pg 64 62 07 - 1
		Box 87	153 00 Järna 0755/71319
Ordf.	Kerstin Pettersson	Mölnbovägen 24 B	153 00 Järna 0755/73121
0405	VERDANDIS FOLKDANSLAG		Pg 46 22 52 - 8
		Box 58	641 21 Katrineholm
Ordf.	Harrieth Nilsson	Jungfrugatan 3 C	641 31 Katrineholm 0150/51617
0406	FLENS FOLKDANSLAG		Pg 38 30 89 - 0
Ordf.	Gunnar Mårdberg	Pilvägen 3	642 00 Flen 0157/11517
0407	VINGÅKERS FOLKDANSLAG		Pg 430 47 80 - 2
	c/o Maud Larsson	Humlegatan 63	643 00 Vingåker 0151/11635
Ordf.	Arne Sjöstrand	Björkängen L 3	643 00 Vingåker 0151/30101
0408	MALMABYGDENS FOLKDANSLAG		Pg 81 01 87 - 5
Ordf.	Bernt Olsson	Landsväggsgatan 19	640 32 Malmköping 0157/20636
0409	NÄSHULTA FOLKDANSLAG		Pg 92 85 19 - 8
	c/o Agneta Dahlgren	Mossebovägen 9	633 52 Eskilstuna 016/115399
Ordf.	Lennart Fredriksson	Mellanvägen 22	633 69 Eskilstuna 016/25465
0410	OXELÖ-GILLE		Pg 10 64 33 - 6
		Box 60	613 01 Oxelösund 0155/36745
Ordf.	Bo Pettersson	Spjutvägen 12	613 00 Oxelösund 0155/53579
0411	SALEMS GILLE		
	c/o Siv Ohlsson	Traststigen 34	144 00 Rönninge 0753/54802
Ordf.	Henry Lindblad	Svampstigen 127	144 00 Rönninge 0753/52988
0412	STRÄNGNÄS GILLES FOLKDANSLAG		Pg 86 52 26 - 5
		Box 179	152 01 Strängnäs 0152/17192
Ordf.	Dan Stenmark	Villavägen 17	150 32 Stallarholmen 0152/40516
0413	ÖSMO HEMBYGDSGILLES FOLKDANSARE		Pg 73 30 64 - 0
		Box 87	148 00 Ösmo
Ordf.	Börje Lillhannus	Industrivägen 19 A	149 00 Nynäshamn 0752/14073
0415	TROSA FOLKDANSGILLE		Pg 66 17 09 - 6
	c/o Owe Thorman	Granitvägen 33	150 13 Trosa 0156/13454
Ordf.	Inge Holgersson	Kvartsvägen 8	150 13 Trosa 0156/12880
0416	SÖRMLANDS FLODA FOLKDANSLAG		Pg 29 31 67 - 3
	c/o Camilla Claesson	Basthagen 8	641 90 Katrineholm 0150/26161
Ordf.	Mi Hansson	Malmgatan 8	640 23 Valla 0150/60967
0417	BYGDEGILLET NYKÖPING		Pg 54 11 66 - 5
	c/o Bengt Perers	Sparrisgängen 40	611 45 Nyköping 0155/97179
Ordf.	Lars Widén	Strogen	611 90 Nyköping 0155/53075

Södermanlands äldsta folkdanslag - eller ?

Nationaldansgrupp af fabriksarbetare vid »Hället», Nyköping.

Foto Hall, Nyköping.

Ur K. Barrs "Arbetets Söner", 1906.

Avskrift ur Södermanlands Nyheter
måndagen den 12 juli 1909
Nyköping
Sörmlands nykterhetsfolks sommarfest
Ett folkmöte af ädel och frisk karaktär

Lördagen

Omväxlande med föredragen upptog programmet musik, sång, folkdanser af en dansklubb från Eskilstuna, lekar under ledning af fröken Thyra Freding i Karlstad m.m. Serveringen sköttes flinkt och raskt från serveringspaviljongen af nationalklädd ungdom. Leken och dansen fortsatte långt in i den sena kvällen och beredde ungdomen en riktig högtidsstund af fröjd och lust.

Söndagen

Hade lördagen varit mulen och kall så ingick söndagen med så mycket vackrare väder. En härlig sommarsol sken fram mellan de spridda, tunna molnmassorna och det var svalt och skönt uppe i Hällskogen. Med söndagståget från Eskilstuna anlände en mängd nykterhetsfolk från norra Sörmland och hela dagen syntes våra stadsbor på väg till och från festplatsen.

I festprogrammet för dagen ingingo ej mindre än fyra föredrag.

"Lekar, låtar och folkvisedanser"

Ett sympatiskt intryck gjorde söndagens första föredragshållare fröken Thyra Freding från Karlstad. Vinnande och intressant skildrade hon våra lekars och låtars upprinnelse, karaktär och uppgifter och man lade märke till att den ungdomliga åhörarskaran var idel öra. Sänglekarerna tycktes ligga talarinnan varmt om hjärtat. Frisk sång och lek under lust och glädje skola prägla sänglekarerna, och i fina naturliga och

behagliga rörelser skall ungdomen föra sig, taktfast och säkert! Men öfver sänglekarerna gå folkvisedanserna, som äro af betydligt större kulturhistoriskt värde. Tyvärr äro våra folkvisedanser litet kända, därför att våra vackra folkvisor tystnat, försvunnit från folkets läppar och endast då och då höras i konsertsalen. Folkvisedanserna spåras långt tillbaka i antiken, men till oss kommo de först under Magnus Ladulås regering då de föreskrefvos vid tornér- och riddaspele. Förtjänsten af deras återupplifvande tillkommer i främsta rummet en norsk kvinna fru Hilda Garborg, som också i vårt land spridt kännedom om dessa vackra lekar. Folkviselekarerna gifva uttryck åt glädje och sorg, religiösa stämningar o.s.v. De besjunga tappra riddare, sköna jungfrur, bragder och ärlighet men gissla svek och orätt. Därför ha de en stor uppfostrande betydelse. Särskilt vackra äro de, då de utföras af nationalklädd ungdom, men denna bör bära sin egen hembygds dräkt - då först är det någon mening däri.

Men har man icke nationaldräkt, bör klädseln vara så lätt och fri från stramhet som möjligt, att intet hindrar kroppsrörelserna. Och talarinnan slöt sin fängslande framställning så:

"Ut till lek i sol och luft dig löga,
hälsa drick i djupa fulla drag!
Stärk dig så för allvarsvarfven höga
lifsmod, dådlust där för intet tag.
Lekens genius sväfvat kring dig sakta,
lossar mildt på lifvets börda tung.
Hör han ber dig: Lekens gifva akta,
hon bevarar själen stark och ung"

Kl 1 e.m. höll kand Sam Larsson, templarordens sekreterare ett klartänt och värtaligt föredrag öfver ämnet:

"Nykterhetsrörelsens principfrågor"

forts. sid. 22

BORDUN, GROVT och GRANT, STÄMSPEL etc.

Ingvar Andersson

För några år sedan besökte jag den då 83-årige spelmannen Sven Forsberg i Vadsbro. Vid min första visitt hos honom, när det efter någon timmes prat om hur dåligt väder det var, vägarnas beskaffenhet, TV-programmens uselhet m.m. blev tal om att plocka fram fiolen för att stämma och eventuellt komma ihåg några favoritlåtar från förr, sade Sven: "Du blir väl med?" "Vaddå", sade jag, "jag kan inte dina låtar. "Nä", sa Sven, "men du kan väl chiffonjera. Så gjorde vi alltid i min ungdom".

En av de första gångerna jag hälsade på Edvard Petterson i Skebokvarn kom han in på det här med att bascha, som han kallade det. Han berättade om sättet att spela tillsammans under hans aktiva tid som spelman i Fogdö följande: "Vi var nog mest två eller tre som spelade ihop. Var vi två så fick en spela melodin och en kompa. Om vi var tre som spelade så fick två kompa och en ta melodin. Då kompade dom så att den ena var på de tunna strängarna och en på de grova. Det blev en så stadigt takt då".

Detta är två traditionsbärares upplevelse av samspelet under deras aktiva tid som spelmän från 1910-talet och ett par-tre decennier framåt. Spelade man fler tillsammans så var det vanligtvis melodi och komp. Sekundära, chiffonjera, bascha eller "bli med" är uttryck för samma sak.

Ivar Boström i Valla sade: "Jag lärde mig inte så många av min fars låtar, för jag fick alltid kompa". Ivars far var storspelmannen Albert Boström.

De här tre belägen gäller alltså början av 1900-talet. Hur fungerar det nu och hur har det sett ut tidigare kan man då fråga sig.

Vi börjar på Gustaf Vasas tid eller i varje fall hans söners. Då det har varit svårt att hitta någon som var med då får vi söka oss andra ledtrådar. T.ex. vad man använde för instrument och hur de var beskaffade. Vi vet att fiolen kom till användning i Sverige under 1600-talet. Vi vet också genom samtida skriftliga vittnesbörd att de vanligaste instrumenten före fiolen har varit säckpipa, vevlira och nyckelharpa. Säckpipan, som behandlats närmare i S-låten 1/82, var och är ett borduninstrument. På den gamla svenska säckpipan har det funnits en spelpipa för melodin, försedd med fingerhål och en bordunpipa som hela tiden man spelade brummade med samma ton.

Vevliran är ett stränginstrument där tonen frambringas av ett roterande hjul som strängarna är spända över. Hjulet vevas av den spelande. Därav namnet vevlira eller hjulgiga. På den svenska modellen av vevliran fanns det en melodisträng och vanligtvis två bordunsträngar. Bordunsträngarna kunde användas båda samtidigt eller en i taget. Man hade alltså som ackompanjemang till melodin en eller två ständigt ljudande toner

Med säckpipan och vevliran stod en spelman och ett instrument för både melodi och ackompanjemang. Ackompanjemanget bestod av en eller två toner som ljud utan avbrott så länge man spelade.

Samtidigt med de här instrumenten spelades den äldsta formen av nyckelharpa som vi känner till i Sverige. En sådan finns bevarad på Zornmuseet i Mora och den harpan har haft en spelsträng och två bordunsträngar. Den spelande kunde själv med stråken bestämma vilka strängar som skulle ljuda. Han kunde under spelets gång växla mellan enbart melodispel och melodi + bordun, någonting som inte gick på säckpipan och vevliran där bordunen ständigt fanns med. Resonanssträngar fanns ej på den s.k. Moraharpan, som förresten är försedd med åttalet 1526, inte heller de äldsta harporna som finns bevarade i Finland och Norge har haft sådana strängar.

Så kom då fiolen under 1600-talet. Den kom till en klangvärld fylld av surrande borduner. Det är högst rimligt att anta att allmogens musikanter försökte anpassa även fiolen till den ljudbilden. Man stämde strängarna så att man uppnådde en borduneffekt. Även inom den klassiska musikens barockepok har omstämning av fiolen varit bruklig.

Från 1700-talet finns många spelmansböcker bevarade. De innehåller alla en mängd melodier men inget om någon form av stämspel. Den första ljudbilden av en bondfiol ger oss skomakaren Jonas Stolt från Högsby socken i Småland. Det gäller här början av 1800-talet och så här skriver han: "Stäm upp basen en full ton, så att han anger A i stället för G, och tenoren så, att han anger E i stället för D, nyttja så på tenoren första fingret i stället för andra, och andra i stället för tredje och låt tredje vara överksamt. Dra så på av alla krafter i vild fart utan att vara så nogräknad på tonernas renhet, endast takten går sin jämna gång, så skall du få en polska med mycket starkare stämma än med vanlig stämning. De gamla fiolisterna stämde ofta sina strängar på detta sätt, ty det behövdes starkt ljud i det ivriga danslamet."

Vad Jonas Stolt beskriver är ett sätt att stämma fiolen så att man använder D och G strängarna som borduner för att stötta melodin och förstärka ljudet.

Anders Gustaf Rosenberg, sömlänning och kantor i Floda 1826-37, var en intresserad folkmusiksamlare. Han gav ut sina samlingar i tre häften där han efter tidens sed arrangerade melodierna för piano. I förordet till det andra häftet gör han följande anmärkning. "Rörande nr 8 och 66 torde böra upplysas, huru dessa med flere dylika utfördes i Södermanland. Taglet å stråken skrufvades löst och träet fördes under botten å fiolinen, hvarefter taglet fick ligga öfver och strök å alla fyra strängarna på en gång allt igenom. Eller också lemnades en annan fiolin till någon person som åtminstone hade känsla för takten, och sagda person sekunderade sedan på det sätt, att han jemt och ständigt strök endast på lösa strängarna G och D, hvarigenom effekten på det hela blef nära nog lik nyckelharpan."

Ännu ett belägg för bordunspel på fiol, här med det tillägget att man kunde vara två som spelade.

N° 66. Allegretto. (S)

I en spelmansbok från Södermanland märkt J.E. Wahlström 1855 har jag hittat det första exemplet på tvåstämmighet där det inte är fråga om bordunspel utan om en stämma som följer melodin. Medan bordunspelet kunde klaras av en musikanter kräver den här typen av stämspel minst två spelmän för att fungera.

Notex.

Polska-hambo

Nästa exempel på tvåstämmighet är hämtat från en samling spelmansböcker från slutet av 1800-talet. Det är vingåkerspelmannen Albert Gustafsson-Wall som hittat dem i sin hemtrakt. Där har tvåstämmigheten blivit ett rent ackompanjemang av samma typ som brukades av de traditionsbärare som jag träffat. Stämman som följer melodin är borta och kvar finns ett komp som helt är ägnat åt att förstärka rytmen. Kan det männe vara dragspelet som nu kommit i bruk, som med sitt ackordskomp påverkat fiolspelarna?

Notex: Hambopolka "Skinnybyxo"

The musical score for "Hambopolka 'Skinnybyxo'" is written in 3/4 time and consists of six systems of two staves each. The key signature is one sharp (F#). The melody is primarily composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together. The accompaniment consists of chords and single notes, providing a rhythmic foundation. There are two instances of a repeat sign with the word "Bis" above it, indicating a double-measure rest or a specific rhythmic pattern. The score concludes with a final double bar line.

I början av 1900-talet startar den stora insamlingen av låtar. Samtidigt börjar spelmansorganisationer att bildas och en strävan där är att göra delar av det insamlade materialet tillgängligt för sina medlemmar. Detta sker i form av läshäften där melodierna arrangeras av

musikutbildat folk. Vanligast görs det för två fioler, men sättningar för tre fioler och för två fioler och altfiol förekommer också. Resultatet har nog inte alla gånger blivit så värt spelmansmässigt.

50. Polska

Efter Oskar Sjöberg, Rockelsta, Helgesta

*
första takten
spelas så:

eller

Som exempel på dagens tvåstämmighet har jag valt att presentera spelmannen Bertil Sjöbergs sätt att ta sig an det här med stämspel. Han tillhör den exklusiva grupp spelmän som har utvecklat en högt driven förmåga att improvisera melodiska stämmor nära nog "prima vista". Stämmorna som Bertil spelar till följande melodier har jag tecknat ned efter inspelningar med honom. För jäm-

förelsens skull har jag tagit med två exempel. Valsen var välkänd för Bertil vid inspelningstillfället, den hade han spelat stämma till i många år. Polskan däremot hade han inte hört förrän vid inspelningen, vi spelade igenom den en gång och sedan bandades stämman han spelade. Inte illa, eller hur. Fram med instrumenten och prova!

Vals efter Karl-Gustaf Sjögren

Polska efter Lars-Edvard Öhlin, Fogdö

VISFESTIVAL på SOLVIK, Torshälla, den 14 augusti 1982

PLATS: Friluftsgården SOLVIK, vid Mälaren,
strax utanför Torshälla i Eskilstuna kommun.

TID: Lördagen den 14 augusti 1982 kl. 13 - 19.

MEDVERKANDE: Izzy Young med steamboat entertainers
Börje Ring och Backa Hans
... och många andra

SPECIELL INRIKTNING: + akustisk musik
+ barn- och familjevänligt
+ kringaktiviteter erbjuds såsom teater, lekar,
bollspel, kanotuthyrning, servering etc.

YTTERLIGARE
UPPLYSNINGAR: Hugo Nömm tel. 016/14 99 12
Ragnar Smittberg tel. 016/12 44 20

1908 beslöts vid ett logemöte i IOGT i Södertälje att man skulle bilda ett folkdanslag. Så skedde och laget fick namnet Vävplingen. 1914 bröt sig en grupp medlemmar ur föreningen och bildade folkdanslaget Fyrvävplingen i Stockholm. 1925 slutligen, bildades i Stockholm, av bland andra medlemmar från folkdanslaget Fyrvävplingen, IOGT:s folkdanslag. Cirkeln var alltså sluten.

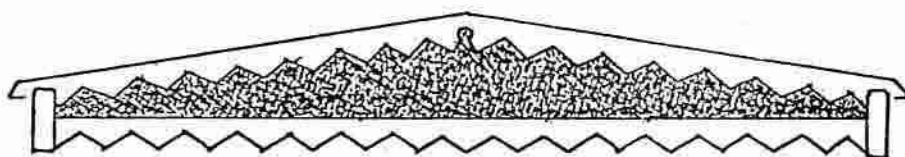
Folkdanslaget Vävplingen bytte så småningom namn och kallade sig för SGU:s folkdanslag. Där startade jag själv min folkdansbana hösten 1942. Men mer om detta vid något kommande tillfälle.

Henry Sjöberg

EFTERLYSNING

Vi vill gärna få äldre foton av spel och dans i Södermanland. Har Ni några i Era gömmor så låt oss få låna dem. Glöm inte att lämna med data om bilderna. Tack på förhand. Redaktionen

GRASSAGÅRDSTÄMMAN

spelmansstämma i gammal boendemiljö i
STRÄNGNÄS lördag den -28 augusti 1982

- kl 13³⁰ samling spelmän
- kl 14 börjar stämman med scenframträdanden samt spel i gårdar och gränder
- kl 17 övergår stämman till en spel- och dansträff där spelmännen får tillfälle att spela till dans (HAGASKOLAN)

STRÄNGNÄS GILLES FOLKDANSLAG (10 år, 82)

frågor om stämman, ring: 0152/146 44 Åke
/112 71 Rolf el.
Håkan

NÅGRA ORD OM HUR ATT ANVÄNDA SVENGELSKA.

Bernt Olsson

Utveckling är bra. Allting utvecklas också enomt i vår upplysta tid, som är mycket modernare än alla hittillsvarande tider.

Även språket ändras och måste så göra för att svara mot utvecklingens nya krav. Nya varor, uppfinningar, tankar, modeströmningar och livsideal gör sig gällande. Vi har behov av att finna språkliga uttryck för allt detta nya. Det som för närvarande mäktigast påverkar vårt språk är den moderne svenskens starka behov att visa att han kan lite halvtaskig engelska. På detta sätt har det nya modespråket - svengelskan - uppkommit. Det lyser mot oss från annonsplattorna:
- Buy your Levi's at Robbans. -
- Drink Big Pack-glass i O'Boy. Kall shake. -

Svengelskan är nära besläktad med grönköpingspråket Transpiranto. Den har samma uppbyggnad och ursprungsort - om än ej samma väljud. Den har emellertid vunnit vida större utbredning - inom vetenskap, teknik och journalistik, inom affärlivet, politiken, idrotten, föreningslivet m.m.

Vi skall här söka ge några prov på det svengelska modespråket, lösryckta ord och uttryck, insamlade från skilda ämnesområden.

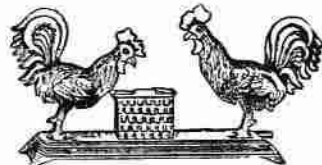
Sportmossa
No 3792, s. k. toppmossa af finaste helylle, mönsterstickad, dubbel, hvit, mycket treflig. Pris 1,15 pr st.

Kläder

Sportswear med amerikansk touch
Cityslacks i stretchflanell
Antiglisnylon
Promenadboots
Kjol med topp
Sy önskeplagget i Wrinkle
Sölve-clogs Ås-clogs
Joggingset
Lakanset
Collegeloafer ("Collegeloafer")
Sweatshirts
Sweetshirts
Nylonaxelbags
S = Liten L = Stor

Snörlif No 2574, af melerad parkum med uttänjbara bröst och bred planschett; alla garneringar kulörta. Pris 1,65 pr st.

Tuppar No 1218, af lackerad plåt. Då man trycker på en fjäder, börja tupparna att äta. Längd 10 1/2 cm. Pris 0,22 pr st.

Teknisk ordmagi

Booster med equalizer
Computerblixst Limiter Timer Audio-mute control
Smart free-stylestereo
Stereokassettradio i slimlinemodell

Affärer m.m.

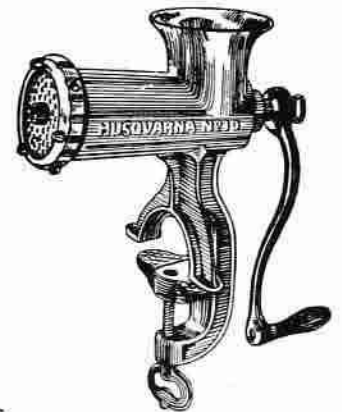
Today sportswear
Chris corner
Tygshoppen
Look in
Go-shop
T-baneshopen
Boutique Crazy-Dazy
Boutique Hard Rock
Dam-shopen
Jumper-shopen
Shammy Bammy AB
Racing Herr-shop
City kontorsmaskinservice
Kontorsautomatic
Sko-City
Free Team
Ski Service
Sport o Kanoting
Cook-shop
Sonne Ski-center
Töreboda drugstore (obs med "skivshop")
Fullserviceleasing
Korvservice
Babyvecka i varuhuset

Datumstämpel No 532 finnes med olika plattstorlekar. Denna stämpel kan ställas för hvarje dag t. o. m. utgången af år 1916. Pris 4,15 pr st.
Gratis medföljer en själfargande stämpeldyna.
Häll gummihjulen i datumstämpel No 532 efter längre tids begagnande blifva utslitna, så kunna nya hjul erhållas. Pris 1,50 pr sats.

Matsvengelska

Snackskorv
Halsdrops
Tuggchips
Dogman hundsnacks
Allround fullkorns-Crisp
Pommes Crispes
Bacon Crisp
Donouts
Ny folkrätt: Pommes Burgers
Milk drink chokladmjölk
Vaniljwafers
Cheezdoodles

Köttkvarn No 4396. Vikt 3,9 kg. Mal 750 gram kött på en minut. Höjd utom skruiven 27 cm. Pris 5,95 pr st.

Tidningssvengelska

Ge dem service!
Carporten måste bort
Jackpot i city. Varhuskedjorna tar över hela city.
Så blir du en riktig bodybuilder
Succe för stackrace
Skinheads rånade fans
Svensk actiontidning
Weekend (tidningsbilaga)
Go över Ekblom

Olssons modespråksservice måste tyvärr för denna gång avstå från att ge exempel på akademisk svengelska - på grund av "icke-existerande interaktion" med den lärda världen. (För att ge en "hint"). Det rika området Översättningssvengelska kan kanske göras till föremål för uppföljning vid ett annat tillfälle. De anförda exemplen må räcka för denna gång.

Svengelskan är inte så lättbegriplig alla gånger, men det är inte heller förståelighet som dess tillskyndare eftersträvar. En rubrik som "Kenneth skeetbäst på Hagby skjutbana" kan kanske få fler än en att undra över vad tävlingarna där går ut på. Det är fråga om att skjuta lerduvor kan vi här avslöja. Man kan se en och annan skylt med ordet "skeetbana" utefter våra vägar. Vad bebyggelsen vid sådana skeetbanor kan kallas avstår jag från att spekulera över.

Vissa svengelska uttryck - Töreboda drugstore eller Södemanlands gymnastikförbunds training-camp - kan väl få den mest härdade att rysa, men tyvärr börjar vi väl vänja oss. Vi är vana vid att Johanssons fröhandel blir Johnny's Gardencenter o.s.v.

Jag har föreställt mig att engelskspråkiga personer måste uppfatta det här egendomliga blandspråket som något oerhört komiskt. Jag har, i de fall när jag haft tillfälle att fråga, vunnit bekräftelse på dessa misstankar. Det låter inte klokt! säger de. Vi kanske kan göra oss en föreställning om deras känslor, om vi blandar in svenska ord i engelskan i stället för tvärtom - The ölutdriver pulled timberstocks in the utdragssoffa. (Ölutföraren drog timmerstockar i utdragssoffan.) Det kan möjligen återge något av den sällsamma klangen i det svengelska tungomålet - det enfaldiga koketteriets modersmål.

Till sist: Ha en optimalt skön sommar! Men tänk på din ömtåliga hy. Använd en milt fuktighetsbevarande crème eller fuktmiik. Glöm inte beautyboxen och hairstyletet. Spraya och rolla frenetiskt. Träna svengelska inför shoppingronden i city!

